

Represija nad braniteljima/braniteljima ljudskih prava

Januar 2019. – April 2019.

Dosije br. 14

Žene u crnom su aktivistička grupa i mreža feminističko-antimilitarističke orijentacije, koju čine žene različite generacijske i etničke pripadnosti, obrazovnog nivoa, socijalnog statusa, životnih stilova i seksualnih izbora. Žene u crnom su osnovane 9. oktobra 1991. u Beogradu.

Od početka rada Žena u crnom (1991.) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera.

Usled eskalacije represije nad aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom početkom 2014. godine, Žene u crnom su počele sa sastavljanjem Dosijea koji se na analitičan i sistematičan način bave napadima na aktivistkinje/aktiviste. Dosije br. 14 se bavi dešavanjima u periodu od januara 2019. do aprila 2019.

U prvom delu ovog dosijea bavićemo se aktuelnim događajima vezanim za bezbednost, kao i razvojem situacije povodom prethodnih napada u navedenom periodu. U drugom delu ćemo se osvrnuti na aktuelni politički i društveni kontekst u Srbiji.

Slučaj Valjevo – Odbijanje žalbe od strane Ustavnog suda

Nakon odluke Ustavnog suda, koji je Rešenjem od 17. 09. 2018.¹ odbio ustavnu žalbu², čime su iscrpljena sva pravna sredstva u okviru domaćeg pravosuđa, dana 10. 02. 2019. podneta je predstavka Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu.³

Postupak povodom pritužbe na rad policije, vezano za skup "Pamtimo – 26 godina od početka rata u BiH", 06. 04. 2018.

Povodom događaja na skupu "Pamtimo – 26 godina od početka rata u BiH", održanog 06. 04. 2018. , o kome je detaljno bilo reči u Dosijeu 11, Žene u crnom su podnele pritužbu na rad policije 20. 04. 2018. godine.⁴

Iako je zakonski rok za odlučivanje o pritužbi 60 dana, sednica Komisije na kojoj je donesena odluka o pritužbi je održana tek 30. 01. 2019. , sedam meseci nakon isteka roka. Komisija je odbila pritužbu kao neosnovanu.

Strane u postupku su ponovo iznele svoje argumente. Ono što je obeležilo ovaj postupak je apsolutno nerazumevanje pripadnika policije, prava na slobodu okupljanja. Predstavnik Uprave za javni red i mir je u svom izlaganju istakao da je

1 Rešenje Ustavnog suda od 17. 09. 2018.

2 Ustavna žalba od 23. 06. 2017.

3 Predstavka ESLJP od 10. 02. 2019.

4 Pritužba na rad policije od 20. 04. 2018.

posao policije "da obezbedi da niko od učesnika ne bude fizički napadnut i da ne dođe do oštećenja imovine". Pravo na slobodu okupljanja, kako je definisano međunarodnim dokumentima, pre svega Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, kao i domaćim pravnim izvorima, Ustavom, Zakonom o javnim okupljanjima, kao i Krivičnim zakonikom, podrazumeva obavezu državnih organa, ne samo da obezbede fizički i integritet imovine, već i neometano odvijanje javnog skupa. Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava je brojnim presudama, veoma jasno utvrdila ovo šire tumačenje prava na javno okupljanje.

Ovakvo ponašanje državnih organa je karakteristično za Srbiju, gde državni organi insistiraju na ispunjenju forme, zanemarujući suštinu određenog prava. Ovakva primena prava zapravo predstavlja njihovo ugrožavanje, jer u slučaju slobode okupljanja, kao i konkretnog slučaja koji je bio predmet ovog postupka, jedino što je ostvareno je fizičko održavanje skupa, dok su svi ostali elementi slobode okupljanja, koji podrazumevaju, kako je to definisano Zakonom o javnom okupljanju "slobodno izražavanje, ostvarivanje i promovisanje uverenja i ciljeva, drugih sloboda i prava", onemogućeni usled pretnji, ometanja i drugih vidova nasilnog ponašanja. Izostanak reakcije policije na ovakva dešavanja ukazuje da su državni organi saučesnici u ograničavanju prava na slobodu okupljanja.

Osmomartovski marš, 08. 03. 2019.

U vezi sa obeležavanjem 8. marta – Međunarodnog dana žena, desio se niz incidenata. 06. marta, grupa aktivistkinja i aktivista je izvela akciju u kojoj su na više spomenika istorijskim ličnostima, stavili kecelje sa porukama koje pozivaju na poštovanje ženskih prava. Jedan od spomenika na koji je postavljena kecelja je i spomenik Patrijarhu Pavlu. Ova akcija je izazvala veliku kampanju mržnje u medijima i na društvenim mrežama. Otvoreno se pozivalo na linč aktivistkinja i aktivista koji su učestvovali u akciji. Kao jedan od primera izdvajamo članak objavljen u provladinim dnevnim novinama Kurir, pod naslovom: "OVO JE FEMINISTKINJA KOJA JE OKAČILA KECELJU PATRIJARHU PAVLU I RAZBESNELA SRBE!"⁵ U njemu je objavljena slika N. D., jedne od aktivistkinja koja je učestvovala u akciji, a u kontekstu celokupnog izveštavanja o navedenom događaju, ovaj tekst predstavlja poziv na linč ove aktivistkinje. Više o pretnjama na društvenim mrežama možete videti u narednom poglavlju ovog dosijea.

Tokom održavanja marša 08. marta 2019. bilo je više napada. Pored uobičajenih pretnji i uvreda, zabeleženo je i da je neko bacio kamen na kolonu učesnica/učesnika marša. Najozbiljniji incident je bio napad na aktivistkinju D. B. Ona je tokom dolaska na marš, praćena od strane više osoba, koje su je pratile, vređale i pljuvale.⁶ Zbog doživljenog stresa, D. B. je morala da zatraži pomoć lekara. Napominjemo da je D. B., ranije već bila meta fizičkih napada.⁷

OVO JE FEMINISTKINJA KOJA JE OKAČILA KECELJU PATRIJARHU PAVLU I RAZBESNELA SRBE! A sada se pere: Crkva mi se meša u seksualni život!

5 <https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3216749/ovo-je-feministkinja-koja-je-okacila-kecelju-patrijarhu-pavlu-i-razbesnela-srbe-a-onda-se-na-tv-pravdala-crkva-misli-da-ima-pravo-da-se-mesa-u-moj-seksualni-zivot-video>

6 <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/pljuvali-su-nas-i-vikali-da-smrdimo-detalji-napada-na-lgbt-aktiviste-u-centru/wwwnzpr>

7 <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/tukao-nas-je-jednu-po-jednu-uzvikujuci-lezbijke-lezbijke/4qtlheg>

Pretnje Staši Zajović pred Specijalnim sudom za ratne zločine

Na ročištu održanom 26. februara 2019 u Specijalnom sudu u Beogradu, za ratni zločin u Kravici⁸, pripadnici Srpske radikalne stranke, njih oko pedeset, dočekali su Stašu Zajović, dok je prilazila sudu, i upućivali joj psovke i pretnje, između ostalog da je „kurva“ i „da je treba ubiti“, zbog čega ju je obezbeđenje suda sprovelo do sudnice u kojoj je održano suđenje. Ovo nije prvi put da radikalni prete Staši Zajović, svaki put kad prati suđenje, ona je pod konstantnom „opsadom“ pristalica SRS koji joj dobacuju i prete.

Na istom ročištu osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj i njegove pristalice su se okuili ispred Specijalnog suda u znak podrške osmorici optuženih, Šešelj je ponavljao da „su nevini“, da „to nije ratni zločin već incident“. U sudnici su svi ušli sa bedžom „U Srebrenici nije bilo genocida“. U sudnici je bilo 20 članova porodica žrtava, prijatelja, novinara.⁹

Pretnje aktivisti S. M.

Aktivista Žena u crnom S. M. je student Univerziteta u Beogradu i živi u studentskom domu u Beogradu. On je već više meseci izložen pretnjama i drugim oblicima zastrašivanja od strane kolega studenata. Pored verbalnih pretnji i uvreda, uništavane su i njegove stvari. Jednoj od njegovih koleginica sa kojom se družio je rečeno da prestane da se družiti sa njim, u suprotnom će on biti pretučen, te je ona prestala da se družiti sa njim. U poslednjem od niza incidenata, na vratima njegove sobe u domu, nacrtan je kukasti krst.¹⁰

S. M. se više puta obraćao upravi studentskog doma. I pored obećanja da će učiniti nešto, maltretiranje S. M. nije prestalo.

Pretnje i uvrede na online medijima i društvenim mrežama

Progon i napadi na aktivistkinje i aktiviste Žena u crnom se odvijaju u atmosferi linča, koja je kreirana od strane medija pod kontrolom vlasti, a takođe i na društvenim mrežama. Razmere i posledice ove kampanje se mogu videti na primeru teksta objavljenog u dnevnim novinama Alo, koje su pod kontrolom vlasti. 26. 01. 2019. je objavljen članak sa naslovom “SAV BESMISAO ĐILASOVIIH PROTESTA U JEDNOJ FOTOGRAFIJI Kad vidite ko ga je večeras podržao neće vam biti dobro!”¹¹. U njemu je objavljena fotografija sa protesta na kojoj se nalazi koordinatorka Žena u crnom Staša Zajović i više drugih aktivistkinja i aktivista Žena u crnom na protestu koji su se organizovani protiv vlasti. Ova fotografija i činjenica da Žene u crnom podržavaju i učestvuju u protestima je iskorišćena da se diskredituje protest. Kako i sam naslov implicira “kad vidite ko podržava protest, neće vam biti dobro”, Žene u crnom same po sebi predstavljaju nešto loše, te nije potrebno ulaziti u konkretan sadržaj njihovog delovanja. Ovaj primer ukazuje na stepen kampanje protiv Žena u crnom, gde one postaju sinonim za nešto loše.

8 Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu, osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo 1. 313 Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine

9 Danas, 27. februar 2019.

10 Izjava S. M.

11 <https://www.alo.rs/vesti/politika/kad-vidite-ko-ga-je-veceras-podrzao-nece-vam-biti-dobro-foto/208686/vest>

Epilog ove kampanje se može jasno videti na društvenim mrežama, kao i u komentarima na portalima medija.

Navodimo primer teksta objavljenog na portalu Espresso¹², koji je u vlasništvu Kurir-a, još jednog od medija pod kontrolom vlasti. Ovo su neki od komentara na tekst o uličnoj akciji Žena u crnom kojom su obeležile 20 godina od zločina nad civilima na Kosovu i podsetila javnost na postojanje masovne grobnice u Batajnici sa telima 744 civilne žrtve sa Kosova:

Što ne ture crne marame na glavu nabijem ih na k. . . . Nek ih žale tih hiljadu. . . Hehehe hehe. . . . Hladnjače. . . . Topionica batoooo. . . . Kako gore u usta ih j. . . . ko čamovina. . . . Evo saljite me u Hag mamu vam j. . . . izdajničku. . .

Ove droljetine u crnom treba iskasapiti sve do jedne a sa njima i tu omladinu sto oplakuju albanske zrtve a za srpske ih nije briga. Ceracemo se mi jos . . .

Nije imao ko zasuti minobacačom. J. . . . vam krvavu majku lazovsku.

Napominjemo da po Zakonu o javnom informisanju, komentari na tekstove, predstavljaju sastavni deo medijskog sadržaja, te je odgovornost za njihov sadržaj na odgovornim urednicima medija.

Navešćemo i primer komentara sa društvene mreže Facebook¹³, povodom istog događaja:

Za ove je spas gasna komora , hapsi bagru!

Samo motka, oštra sa ivicama. . . Mislim da bi odustali na duže od okupljanja

Samo pobit govna pa nek onda nose crninu

Sve likvidirati

Ma treba pobiti govna

Cista provokacija,kako bih im tako slatko slomila svaku kost!!!

Ma te kučke i veštice spaliti na lomači

Treba ih sve eliminisati, i ne ostaviti nikog u životu.

Dosta mi je tih kurvi u crnom.

Reakcije državnih organa, pre svega tužilaštva izostaju.

Vlasti u Srbiji, u velikoj meri koriste društvene mreže za širenje svoje propagande i napade na neistomišljenike. Postoji čitava mreža naloga i Facebook stranica, koje formalno nisu povezane sa vladajućom strankom, ali je po njihovom sadržaju jasno da iza njih stoji režimska propagandna mašinerija. Jedan od primera ovakvih stranica je Facebook stranica "Srbija naša zemlja"¹⁴. Ova stranica ima preko 150. 000 pratilaca, a njene objave su sponzorisanе, te je broj osoba do kojih ove poruke dolaze znatno veći. Meta napada ove stranice su i Žene u crnom. Nedavno je objavljena fotografija koordinatorke Žena u crnom Staše Zajović, uz propratni tekst, koji navodi lažne podatke o finansiranju Žena u crnom, i zaključak da su Žene u crnom strani plaćenici, koji rade protiv svoje zemlje.

12 <https://www.espreso.rs/vesti/beograd/367110/u-srbiji-postoje-4-masovne-grobnice-s-telima-941-albanca-ubijenog-na-kosovu-skup-u-bg-a-prosao-bez-incidenta>

13 <https://www.facebook.com/tamara.tomasevic.37>

14 http://www.autonomija.info/dinko-gruhonjic-iza-profila-srbija-nasa-zemlja-stoji-drzava.html?fbclid=IwAR0bojyMKGYktCu9hKCmaLbBLYiVJM_4pRYwmyrQRtU7RfoINRwoxq5e4ao

Politički i društveni kontekst

Period na koji se odnosi ovaj Dosije obeležili su protesti protiv vlasti, kao i reakcija režima na te proteste. Režim je reagujući na proteste, pojačao represiju, što je svakako zabrinjavajuća činjenica, u kontekstu rešavanja problema. Nameće se zaključak da režim nema granica u svojim namerama da ostane na vlasti i da će ako je potrebno pribeći i otvorenom nasilju širih razmera, u borbi protiv neistomišljenika.

Iako su protesti trenutno u stagnaciji, činjenica je da se pokazalo da postoji veliko nezadovoljstvo građana i građanki. Kontinuitet trajanja, kao i brojnost, idu u prilog ovoj činjenici.

Ono što nedostaje protestima je izostanak jasne politike i zahteva. Iako su u pitanju, zvanično, to bili građanski protesti, jasno je bilo da iza njih, u smislu organizacione podrške stoje opozicione partije, u najvećoj meri "Savez za Srbiju". Ova grupa heterogenih političkih grupacija se opredelila za tzv. "politiku bez politike". Izbegavajući da zauzme jasan stav o aktuelnim pitanjima, a sa ciljem da pridobije što veću podršku, postignut je suprotan efekat. Pokazalo se da politika ne zauzimanja jasnih stavova, ne može da mobilise dovoljan broj ljudi koji će učestvovati u protestima, kao ni povećati njihovu energiju.

Može se zaključiti da bez jasne politike i jasnih stavova po ključnim pitanjima, nije se moguće uspešno boriti protiv agresivnog i represivnog režima, kakav je na vlasti u Srbiji.

Kao što smo već naveli brutalnost i beskrupuloznost vlasti se povećava, srazmerno otporu. Redovni parlamentarni izbori u Srbiji trebaju biti održani najkasnije do aprila 2020. godine, što znači da se Srbija već nalazi u predizbornoj godini. Trenutni uslovi i razmere državne represije prema političkim oponentima su takvi, da ne postoje ni minimalni uslovi za slobodne izbore.

Dva osnovna stuba autoritarnog režima u Srbiji su skoro potpuna kontrola medija i masovna zloupotreba državnih resursa u interesu vladajućeg režima.

O medijskoj kontroli i brutalnim medijskim kampanjama protiv svakoga ko kritički govori protiv vlasti smo već pisali u prethodnim dosijeima, možemo samo dodati da se intenzitet kontrole i napada svakodnevno uvećava.

Što se tiče zloupotrebe državnih resursa, ilustrativna je reakcija vlasti na proteste. Nedugo nakon početka protesta u decembru 2018. , Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je otpočeo svoju kampanju "Budućnost Srbije". Tokom ove kampanje, on je posetio više desetina gradova širom Srbije, organizujući velike skupove. Razmere ove kampanje su podrazumevale ogromnu logistiku, od prevoza hiljada učesnika skupova do angažovanja i korišćenja najmodernije audio-vizuelne opreme. Sve ovo podrazumeva i ogromne troškove, koji se mere milionima evra.

Do danas nisu poznati izvori finansiranja ove kampanje, jer sa jedne strane u budžetu predviđenom za aktivnosti Predsednika, nema dovoljno sredstava, a sa druge strane političkim partijama je zakonom zabranjeno da organizuju ovakvu vrstu aktivnosti, van izborne kampanje. Vlasti su u samo tri meseca organizovale dva velika skupa u Beogradu, prvi u januaru, povodom zvanične posete Predsednika Rusije Vladimira Putina, a drugi u aprilu, u sklopu kampanje "Budućnost Srbije". Na ove skupove, vlasti su dovodile svoje pristalice iz cele Srbije. Za drugi skup, održan u aprilu, je korišćeno preko 2000 autobusa. Procene su da su samo troškovi prevoza koštali blizu million evra.

Ako se uporedi ovaj podatak, sa podatkom da je glavni opozicioni kandidat na poslednjim održanim izborima 2017. (predsedničkim) imao budžet za kampanju od 300. 000 evra, dolazi se do zaključka da je vladajuća stranka, u samo jednom danu, na organizaciju jednog skupa, i to van kampanje, potrošila višestruko više novca nego glavni opozicioni kandidat na predsedničkim izborima, za celu kampanju.

Sve ovo govori o razmerama zloupotrebe državnih resursa od strane vlasti i o apsolutno neravnopravnim uslovima za političko delovanje.

U svojim nastupima, vlast, a naročito Aleksandar Vučić, u stilu populističke matrice, sebe poistovećuju sa državom i "narodom". Svaki napad na vlast se smatra "napadom na državu i narod".

Jedan od načina delovanja vlasti predstavlja i kontinuirano držanje etničkih tenzija. Pored najaktuelnije teme Kosova, značajno je i zaoštavanje odnosa sa Bosnom i Hercegovinom, za šta vlasti u Srbiji koriste Milorada Dodika. Imajući u ovoj "igri" partnere u nacionalističkim vlastima susednih zemalja, režim uspešno u fokus medija stavlja "etničke problem", dok svakodnevni problemi stanovništva, siromaštvo, korupcija, kriminal, nefunkcionisanje javnih službi su na marginama.

*Mirko Medenica
Beograd, 14. 05. 2019.*

